

BS – ritgerð

Maí 2010

Úttekt á ferðapjónustubæjum í Árnessýslu

Sæunn Kolbrún Þórólfssdóttir

Landbúnaðarháskóli Íslands
Agricultural University of Iceland

Umhverfisdeild

BS – ritgerð

Maí 2010

Úttekt á ferðaþjónustubæjum í Árnessýslu

Sæunn Kolbrún Þórólfssdóttir

Leiðbeinandi: Auður Sveinsdóttir

Landbúnaðarháskóli Íslands
Umhverfisdeild

Ef til vill

*Ef til vill færðu aftur að hvílast í grasi
örskammt frá blessuðum læknum, rétt eins og forðum,
og hlusta á vingjarnlegt raul hans renna saman
við reyrmýrarþyt og skrjáfi snarrótarpunti,
finna á vöngum þér ylgeisla sumarsólar
og silkimjúka andvarakveðju í hári,
er angan afjurtum og járnroðakeldum þyngist
og jaðraki vinur þinn hættir að skrafa við stelkinn.*

(Ólafur Jóhann Sigurðsson, 1976)

Yfirlýsing höfundar

Hér með lýsi ég því yfir að ritgerð þessi er byggð á mínum eigin athugunum, er samin af mér og að hún hefur hvorki að hluta né í heild verið lögð fram áður til hærri prófgráðu.

Sæunn Kolbrún Þórólfssdóttir

Ágrip

Markmið verkefnisins er að gera úttekt á umhverfi ferðaþjónustubæja í Árnessýslu með áherslu á aðkomu, nærumhverfi og aðgengi. Skoðað verður hversu auðvelt er að finna staðina og hvaða sérkenni hver staður hefur, þá einna helst með tilliti til gróður- og efnisnotkunar. Farið var á alla staðina og úttekt gerð af höfundi sumarið 2009.

Áherslur *Ferðaþjónustu bænda* og verkefna Bændasamtaka Íslands (*Opinn landbúnaður og Beint frá býli*) varðandi úttekt á stöðum voru skoðuð í samhengi við önnur sambærileg verkefni (t.d. *Farm Holidays*) á Norðurlöndunum og í Bretlandi. Helstu niðurstöður voru þær að mikið er um nýtingu á heitu vatni á stöðum innan ferðaþjónustunnar bæði í formi heitra potta fyrir gesti og í ylrækt. Mikil aukning er í trjá- og runnarækt sem myndar um leið annað landslag ásamt því að rými og skjól eykst. Oft var merkingum ábótavant og erfitt gat reynst að rata á staðina, en úr því er auðvelt að bæta t.d. með sérhönnuðum skiltum með merki ferðaþjónustunnar eða verkefnisins sem bærinn er í sem gefur greinilega til kynna hvað sé í boði á staðnum. Mjög fáir staðir auglýsa aðgengi fyrir alla, en í flestum tilfellum er auðvelt með tiltölulega litlum kostnaði að bæta úr því. Þeir staðir sem starfa undir merkjum *Opins landbúnaðar og Beint frá býli* hafa flestir gott aðgengi fyrir stórar vélar inn í útihúsini sem jafnframt getur nýst sem aðgeng.

Leiktæki og leikaðstöðu fyrir börn var að finna á fleiri stöðum en auglýst var í bæklingnum *Upplitun um ferðaþjónustuverfum í sveit 2009* og ætla mætti að aukning í slíkri upplýsingagjöf myndi auka áhuga ferðamanna og fjölskyldna til að koma á staðina

Lykilorð: umhverfi ferðaþjónustubæja, aðkoma, aðgengi, sérkenni

Pakkir

Ég vil þakka öllum þeim sem studdu mig við gerð verkefnisins.

Leiðbeinanda mínum Auði Sveinsdóttur og öðrum starfsmönnum Landbúnaðarháskólans fyrir þeirra skerf í verkefninu.

Ferðapjónustuaðilum og bændum sem tóku góðfúslega á móti mér og svöruðu öllum mínum spurningum. Aðilum innan Bændasamtaka Íslands og Ferðapjónustu bænda sem voru mjög liðlegir varðandi upplýsingaöflun fyrir verkefnið.

Fjölskyldu minni og vinum sem hafa hjálpað mér á einn eða annan hátt í gagnaöflun, yfirlestri og góðum stuðningi í gegnum vinnslu verkefnisins.

Að lokum vil ég þakka foreldrum mínum fyrir einstakan stuðnig.

Efnisyfirlit

Yfirlýsing höfundar	ii
Ágrip	iii
Pakkir	iv
Efnisyfirlit	v
1. Inngangur	1
1.1. Tilurð verkefnisins	1
1.2. Markmið	2
1.3. Fyrri rannsóknir eða önnur sambærileg verkefni	2
1.4. Efnistök	2
2. Saga ferðaþjónustu bænda og verkefnanna Opinn landbúnaður og Beint frá býli	3
2.1. Hvernig úttekt á bæjunum er háttáð í dag	7
3. Athugunarsvæðið	9
3.1. Mörk athugunarsvæðisins og landlega	9
3.2. Almennt um Árnessýslu	9
3.3. Ferðaþjónustubærinir í Árnessýslu	10
4. Gögn og aðferðir	18
4.1. Vinnuferill	18
4.2. Gögn	18
4.3. Aðferðir	19
4.4. Gátlistinn	19
5. Niðurstöður athugunarinnar	21
5.1. Útkoma bæjanna	21
5.2. Umræður	28
6. Ályktanir og tillögur	29
6.1. Tillögur til úrbóta	30
6.2. Dæmi tekin um vel heppnaða/ófullnægjandi aðkomu	30
7. Niðurstöður	35
8. Heimildir	36

9.	Myndaskrá	39
10.	Viðauki I	40
11.	Viðauki II	42

1. Inngangur

Sveitasæla og rómantík eru hugtök sem í dag kunna að þykja harla gamaldags. En í miðri alþjóðavæðingunni hafa fróðir menn skynjað aukna fortíðarþrá og fíkn í aðstæður og atburði sem geta flagnað, hvort það er nú með réttu eða röngu, merkimiðunum þjóðlegt og upprunalegt (Butler og Hall, 1998).

Á síðustu árum hefur aðsókn í sveitadvöl og þá ýmsu þjónustu sem þar er boðið uppá farið sívaxandi. Hvort sem um er að ræða gistingu, afþreyingu eða kaup á afurðum frá bændum. Samkvæmt tölum Hagstofu Íslands (2010) voru gistenætur á heimagististöðum árið 2009 53.271 en 43.412 árið 2008 sem jafngildir 23% aukningu á milli ára. En til heimagististaða telst öll gisting á einkaheimilum hvort sem er í kaupstöðum eða á sveitabýlum. Sumarhús bænda eru þar meðtalín séu þau færri en þrjú. Aukningin nær bæði til útlendinga (26%) og Íslendinga (16%). Árið 2009 voru 10.000 gistenætur á heimagististöðum á Suðurlandi sem hefur flestar gistenætur í flokkinum ásamt Norðurlandi eystra.

Sveitasæla og rómantík er tvímælalaust söluvara og þá sérstaklega í þeirri tegund ferðaþjónustu er kennir sig við dreifbýlið (Hopkins, 1998).

1.1. Tilurð verkefnisins

Hvatinn af verkefninu var sá að höfundur tók sjálfur þátt í að koma Egilsstaðakoti í Flóahrepp inn í verkefnin *Opinn landbúnað og Beint frá býli* og eftir að hafa unnið sig í gegnum þá úttektarlista sem þar voru lagðir fram. Þær spurningar vöknudu hvort verið væri að staðla aðila innan ferðaþjónustu landsins um of, hvort einblínt væri á að allir væru svipaðir eða eins, í stað þess að fá fólk til að skoða og reyna finna sérkenni sín og markaðsetja þau enn frekar, hvað er það á staðnum sem gerir staðinn sérstakan eða frábrugðinn öðrum. Einnig hvort ýta ætti undir að aðilar í íslenskri ferðaþjónustu í sveitum kæmu fram með heilsteyptari innlenda sérstöðu líkt og gengur og gerist í löndunum í kring um okkur. Þar sem nýtt væri það sem er til staðar á stöðunum og gera það að sérkenni þeirra.

Sem dæmi hafa sveitabær og staðir í dreifbýli Svíþjóðar ákveðna heildarmynd, húsin og aðkomur eru oftar en ekki keimlík. Húsin með svipaðan byggingarstíl, sömu efnisnotkun og sænski fáninn nær ávalt á lofti. Á meðan við Íslendingar höfum farið geysilega hratt frá því að búa sjálfsþurftarbúskap í torfbæjum upp í sveit yfir í

núverandi stöðu. Hugmynd mín er sú að með heilsteytu umhverfi þar sem aðkoma og garður eru eins konar andlit bæjanna og um leið ferðaþjónustunnar sem þar er rekin erum við að ná fram betri ferðaþjónustu og líklega það sem gestirnir eru að sækjast eftir stað sem endurnærir og kynnir sögu staðarins samanber rannsóknir á sviði endurnærandi umhverfis sem m.a. Stephen og Rakel Kaplan (1989) og Roger Ulrich (1983, 1984) hafa gert.

1.2. Markmið

Markmið verkefnisins er að gera úttekt á umhverfi ferðaþjónustubæja í Árnessýslu með áherslu á aðkomu, nærumhverfi og aðgengi. Einnig verða skoðaðir þættir eins og gróður- og efnisnotkun og hve auðvelt er að finna staðina. Hvort leikaðstaða fyrir börn sé til staðar og hvernig henni er þá háttað. Leitast verður eftir því að sjá hvort einhver sameiginleg sérstaða sé með ferðaþjónustubæjum í Árnessýslu.

1.3 Fyrri rannsóknir eða önnur sambærileg verkefni

Auður Sveinsdóttir gerði sambærilega könnun fyrir Ferðaþjónustu bænda. Sjá meðfylgjandi gátlista þess verkefnis í fylgigögnum.

1.4. Efnistök

Efnistökin eru einna helst garðurinn og aðkoman sem mynda saman „andlit bæjarins“ í augum gestanna. Aðkoman er það fyrsta sem gestir sjá þegar að þeir koma, heimreiðin og aðkoman ásamt garði eða nærvæði íbúðarhússins myndar svæðið sem gestkomendur eru á og upplifa fyrst og fremst við heimsókn á staðinn.

2. Saga *Ferðapjónustu bænda* og verkefnanna *Opinn landbúnaður* og *Beint frá býli*.

Ferðapjónusta bænda

Ferðapjónusta á vegum bænda hefur að öllum líkindum verið til frá upphafi byggðar í landinu og lengst af eingöngu falist í gestrisni þeirra.

I.mynd. Kennimerki félagsins er íslenski burstabærinn.

Fyrsta skipulagaða ferðapjónustan hefst árið 1965 þegar Flugfélag Íslands forveri Flugleiða hefur að bjóða erlendum ferðamönnum að dvelja á íslenskum sveitaheimilum gegn gjaldi. Flugfélagið auglýsti eftir sveitaheimilum sem höfðu áhuga á að bjóða uppá slíka þjónustu og var maður að nafni Gunnar Hilmarsson fenginn til að skoða aðstæður hjá þeim sem auglýsingunni svöruðu. Ákveðið var að fimm bær fengu að bjóða þessa þjónustu sem í upphafi var einungis aðgengileg útlendingum, en það var árið 1976 sem fyrsti Íslendingurinn gisti á bænum Fljótstungu í Hvítársíðu.

I.tafla. Áfangar í sögu Ferðapjónustu bænda.

1965–1972	Flugfélag Íslands markaðssetur ferðapjónustu í sveitum
1971	Búnaðarþing ályktar um gildi ferðapjónustu fyrir bændur og sveitir landsins
1973	Fyrsti formlegi fundur ferðapjónustubænda
1980	Samtök ferðapjónustu bænda stofnuð – FFB
1982	Starf ráðunautar í ferðapjónustu sett á laggirnar
1983	Fyrsti kynningarbæklingurinn kemur út – 34 bærir
1989	Vinna við gæðaeftirlit og flokkun bæja hefst
1991	Ferðaskrifstofa stofnuð – FB hf.
1998	Starf ráðunautar í ferðapjónustu lagt niður
2000	Samstarf FB hf., FFB og Hólaskóla um verkefni á sviði gæða og þróunar

Bæjunum fjölgaði nokkuð árin á eftir en þegar félögin tvö sameinuðust í Flugleiði árið 1972 varð áherslubreyting í fyrirtækinu og það hóf í auknu mæli að beina gestum á sín eigin hótel. Þar sem ekki var lengur til staðar virk markaðssetning hjá bændum, fækkaði gistinóttum hjá þeim í kjölfarið. Nú var áhugi bænda á ferðapjónustu þó vaknaður og á Búnaðarþingi 1971 voru þessi málefni rædd. Árið 1980 er Félag

ferðaþjónustubænda (FFB) stofnað og skriður kemst á ný á markaðs- og sölumálin (Paul Richardsson og Margrét Jóhannsdóttir 1994). Búnaðarfélag Íslands og Stéttarsamband bænda stóðu sameiginlega að rekstri skrifstofu félagsins og fyrsti kynningarbæklingurinn kom út árið 1983 þar sem 34 ferðaþjónustubændur voru kynntir. Í dag sér Ferðaþjónusta bænda hf. (FB hf.) um markaðsetningu og sölu á þeirri þjónustu sem félagar í Félagi ferðaþjónustubænda (FFB) bjóða. Árið 2009 voru 140 ferðaþjónustubændur sem kynntu starfsemi sína, gistingu sem og ýmis konar þjónustu og afþreyingu í bæklingi samtakanna og fer þeim fjölgandi. Til þess að gerast aðili í Ferðaþjónustu bænda þarf viðkomandi bær að vera lögbýli en ekki er gerð krafa um búskap á bænum. Þeir bær sem eru innan Ferðaþjónusta bænda dreifast um allt landið en flesta er þó að finna á Suðurlandi.

2.mynd. Aðilar að Ferðaþjónustu bænda á Suðvesturhorninu, Íslandskort á innfeldri mynd.

Opinn landbúnaður

Bændasamtókin reka verkefnið „Opinn landbúnaður” í tengslum við 34 bónabýli um allt land. Verkefnið var sett á laggirnar árið 2007 af Bændasamtökunum með það markmið að leggja stóraukna áherslu á að byggja upp tengslanet bænda sem taka á móti gestum á sín býli eða sinna á einhvern hátt kynningarstörfum fyrir bændur.

3.mynd. Kennimerki Opins landbúnaðar.

Með því að opna bändabýli landsins fyrir almenningi er stuðlað að auknum skilningi á málefnum landbúnaðarins. Um þessar mundir er unnið með skipulögðum hætti að fá bændur um allt land til þess að taka þátt í verkefninu svo hægt sé að veita þéttbýlisbúum sem besta þjónustu. Kostir þess að sameina krafta bænda í þessum efnum felast m.a. í sameiginlegu útgefnu efni og markaðssetningu, leiðbeiningum um sveitaheimsóknir og að deila þekkingu á milli bænda. Innan verkefnisins rúmast ýmsar útgáfur af þjónustu. Ein tegundin er vorheimsóknir leik- og grunnskólabarna, önnur móttaka eldri borgara og sú þriðja felst í að bjóða ferðamönnum í heimsókn svo dæmi séu tekin.

4.mynd. Páttakendur Opins landbúnaðar á Suðurlandi.
Innfeld mynd sýnir dreifingu páttakenda á landinu öllu.

Beint frá býli

Félagið var stofnað 29. febrúar 2008 eftir nokkurn aðdraganda en landbúnaðarráðherra skipaði nefnd árið 2004 til að skoða þessa möguleika bænda og í framhaldi af því vann vinnuhópur frá 2005-2007.

5.mynd. Kennimerki Beint frá býli.

Stýrihópur á vegum Bændasamtakanna og Félags ferðaþjónustubænda sá um undirbúnning stofnunarinnar. Beint frá býli, félag heimavinnsluaðila (BFB) er félag um 60 bænda sem selja eða hyggjast selja afurðir beint frá býli bónadans á Íslandi. Tilgangur félagsins er að hvetja til heimavinnslu og sölu beint frá bændum en einnig að vinna að hagsmunum þeirra bænda sem það stunda eða hyggjast gera það. Megin markmið félagsins er að tryggja neytendum gæðavöru þar sem öryggi og rekjanleiki vöru er í fyrirrúmi. Einnig skal það hvetja til varðveislu hefðbundinna framleiðsluaðferða og kynningar á svæðisbundnum hráefnum og hefðum í matargerð. Rétt til aðildar að BFB hafa þeir einstaklingar og lögaðilar sem stunda eða hyggjast stunda framleiðslu og sölu á heimaunnum afurðum á lögbýlum.

6.mynd. Býlin í félaginu Beint frá býli. Eins og sjá má er mikill fjöldi þeirra er á Suðurlandi.

2.1. Hvernig úttekt á bæjunum er háttar í dag

Í *Ferðaþjónustu bænda* er aðili frá samtökunum sendur á bæina til að taka út bæði aðkomu og herbergi/gistinguna sem boðið er uppá.

Fyrir þáttakendur í *Ferðaþjónustu bænda* sem eru í flokki 1(heimagisting og gistihús) er farið yfir atriði í almennum skilyrðum sem varða nánasta umhverfi. Innan þess eru skoðaðar merkingar við þjóðveg og merkingar utanhúss. Frá og með árinu 2005 ber öllum félögum í Ferðaþjónustu bænda að koma sér upp umhverfisstefnu og hafa hana sýnilega gestum, í tengslum við umhverfisstefnuna var gefinn út gálistinn:

Umhverfisvernd í verki.

Þar er m.a. farið yfir viðfangsefni í nánasta umhverfi bæjanna:

- Gera aðkomuna snyrtilegri
- Mála íbúðarhús og útihús
- Fjarlægja ónýtar vélar og brotajárn
- Fjarlægja laust rúlluplast og/eða áburðarpoka
- Fjarlægja þreytulegar girðingar
- Bæta merkingar við þjóðveg og/eða á hlaðinu
- Merkja kennileiti
- Útbúa gönguleiðakort um nágrennið
- Koma fráveitumálum í gott horf
- Hreinsa fjörur, ár og vötn þar sem við á
- Huga að vatnsbólum og gæðum neysluvatns
- Nota ekki eiturefni í görðum né á stærri landspildur.

(Berglind Viktorsdóttir, gæðastjóri Ferðaþjónustu bænda, tölvupóstur, 7.ágúst 2009)

Í *Opnum landbúnaði* eru bæirnir teknir út með því að fá m.a. álit héraðsdýralæknis um ástand á bænum áður en haldið er áfram í inngönguferlinu. Því næst vinna þáttakendur sjálfir gátlista og fara í gegnum ákveðna skrefavinnu þar sem farið er yfir útlit staðarins (Berglind Hilmarsdóttir, verkefnisstjóri Opins landbúnaðar, tölvupóstur, 9. febrúar 2010).

Í *Beint frá býli* eru staðirnir ekki teknir út en ef þeir halda áfram og fara í verkefni sem heitir *Frá fyrstu hendi* er aðkoman og staðurinn tekinn út (Hlédís Sveinsdóttir, formaður Beint frá býli, félags heimavinnsluaðila, símtal 10.mars 2010).

Ekki eru margir með auglýst aðgengi fyrir alla en í lok sumarsins 2005 hófst vinna verkefnisins “Aðgengi fyrir alla innan Ferðaþjónustu bænda” sem fyrrverandi nemandi LbhÍ Þórunn Edda Bjarnadóttir átti frumkvæðið að en hún sá einnig um framkvæmd þess í samvinnu við Berglindi Viktorsdóttur sem er gæðastjóri hjá samtökunum. Slík vinna hefur ekki verið unnin með formlegum hætti hjá verkefnunum *Opinn landbúnaður* og *Beint frá býli*.

3. Athugunarsvæðið

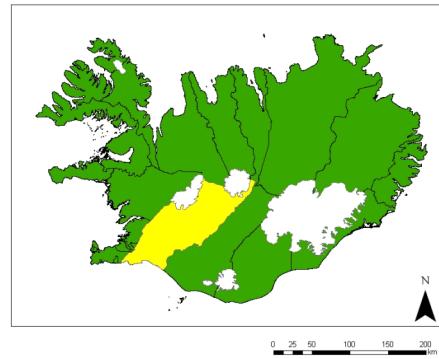
Í upphafi var hugmyndin að skoða valda staði af öllu landinu til að sjá hver væru sérkennin fyrir hvert landsvæði fyrir sig í ferðapjónustu bænda. En það mun vera heldur tímafrekt fyrir verkefni að þessari stærðargráðu og því var ákveðið takmarka stærðina og taka fyrir ákveðið afmarkað svæði. Fyrir valinu varð Árnessýsla sem tilheyrir hinu gróskumikla landbúnaðar og ferðapjónustusvæði Suðurlandi. Þar eru margir vinsælustu ferðamannastaðir landsins á borð við Gullfoss, Geysi, Þingvelli, Laugavatn, Skálholt, Flúðir og Þjórsárdal (Rögnvaldur Guðmundsson, 2003).

3.1 Mörk athugunarsvæðisins og landlega

Árnessýsla nær yfir mikinn hluta suðurlands-undirlendisins. Í austri afmakast svæðið af Þjórsá.

Að vestanverðu afmakast sýslan af Reykjanesfjallgarði, Mosfellsheiði, Botnssúlum og Langjökli.

Sýslan er 8810 km² af stærð og þar af eru 2860 km² gróið land, skóg- og kjarrlendi (Dóra Hafsteinsdóttir og Sigríður Harðardóttir, 1990).

7.mynd. Íslandskort þar sem mörk athugunarsvæðisins eru sýnd með gulum lit.

3.2 Almennt um Árnessýslu

Landslag Árnessýslu er mjög fjölbreytt, nyrst í sýslunni hafa byggðirnar mikið til horfið vegna uppblásturs og sandfoks. Næst kemur svæði sem er mikið til mólendi og graslendi en þar má þó finna gróskumikil svæði á borð við Grímsnes og Þjórsárdal. Mikið er af mýrum og flóum í neðri hluta sýslunnar en annars er nánast samfellt gróið land. Þó nokkur hluti landsins er þakinn hrauni og má þar nefna Þingvallahraun og Þjórsárhraun. Aðalbergtegundir Árnessýslu eru móberg og grágrýti.

Mikill jarðhiti er í sýslunni og er hann að mestu á háhitasvæðinu við Hengil og Kerlingafjöll en þó er þekktasta svæðið í Haukadal þar sem okkar víðfrægi goshver Geysir er staðsettur. Engin glögg hálandisskil eru á svæðinu en landið hækkar smá saman upp frá byggð.

Helstu ár í sýslunni eru Þjórsá, Hvítá og Ölfusá sem verður til við sameiningu Hvítár og Sogs. Einnig eru þar nokkur stöðuvötn og má þar nefna stærsta stöðuvatn landsins Þingvallavatn (Tómas Einarsson og Helgi Magnússon, 1989).

Ánessýsla er mikið landbúnaðarhérað og er þar einna helst stunduð nautgriparrækt en sauðfjárrækt er meiri í uppsveitunum. Þar sem jarðhiti er til staðar er oftar en ekki stunduð mikil ylrækt (Byggðastofnun, 2004).

Ferðaþjónusta er stór atvinnugrein á svæðinu í heild og markar bygging Ölfusár brúarinnar þar mikil tímamót þar sem hún opnaði svæðið mun betur en áður var.

Samgöngur á svæðinu eru góðar og má þar finna margar af frægustu náttúruperlum og sögufrægustu staði landsins á borð við Gullfoss, Geysi, Þingvelli og Skálholt. Sem ásamt miklu framboði á afþreyingu eins og söfnum, hestaleigum, flúðasiglingum og gönguferðum eykur aðsókn að svæðinu. (efni tekið af vef Árborgar)

3.3 Ferðaþjónustubærirnir í Ánessýslu

Eftirfarandi upplýsingar eru fengnar úr bæklingnum *Upp í sveit 2009* og frá heimsókn höfundar á staðina.

Opinn Landbúnaður

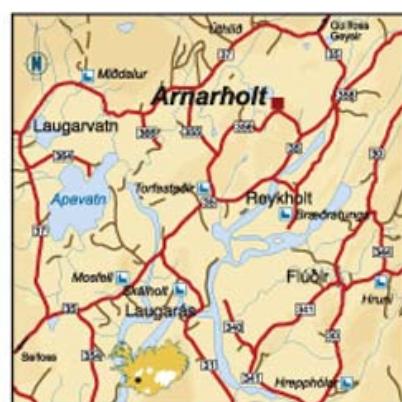
Arnarholt, í Biskupstungum

Gestgjafar: Sigríður Jónsdóttir og Sævar Bjarnhéðinsson.

Tegund bús: Sauðfjár- og hrossaræktarbú.

Opið á laugardögum allt árið eftir pöntunum, taká á móti hópum og eintaklingum.

Nýtt fjárhús er á bænum. Lækjarspræna við bæinn með kofa þar sem börn geta leikið sér og drllumallað.

8.mynd. Staðsetning Arnarholts sýnd.

Espiflöt, Laugarási

Gestgjafar: Áslaug Sveinbjörnsdóttir og Sveinn A. Sæland. Tegund bús: Garðyrkjustöð með blómaraækt, margar tegundir s.s. gerbera, liljur, rósir og chrysi. Opið er allt árið eftir pöntunum, einungis er tekið á móti hópum með að lágmarki 10 manns. Aðstaða: Salernisaðstaða og gott aðgengi er fyrir rútur að snúa við.

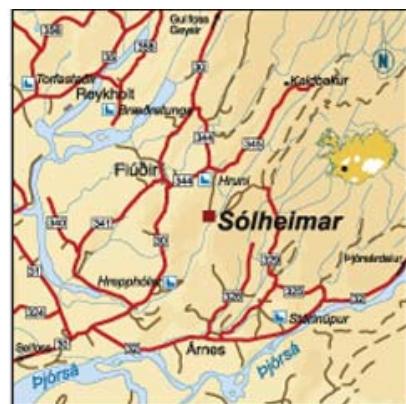
9.mynd. Staðsetning Espiflatar sýnd.

Friðheimar- í Ferðabjónustu bænda kaflanum

Hrosshagi- í Ferðabjónustu bænda kaflanum

Sólheimar, í Hrunamannahreppi

Gestgjafar: Esther Guðjónsdóttir og Jóhann B. Kormákksson. Tegund bús: Blandað bú, íslenskar hænur og hundur. Nýlegt fjós með mjaltabás, fjárhús með taðgólfí og hesthús. Á bænum er safn gamalla bíla og lítið minjasafn. Opið er flest alla daga ársins eftir pöntunum. Aðstaða er til að setjast niður og einnig hægt að nota salernið í fjósinu.

10.mynd. Staðsetning Sólheima sýnd.

Vorsabær II

Gestgjafar: Björn Jónsson og Stefanía

Sigurðardóttir.

Tegund bús: Blandað bú með nautgripum, hrossum, sauðfé, geitum, köttum og hundum.

Aðstaðan: Ný fjárhús (bragga), hesthús og reiðhöll. Opið allan ársins hrung eftir pöntunum.

11.mynd. Staðsetning Vorsabæjar II sýnd.

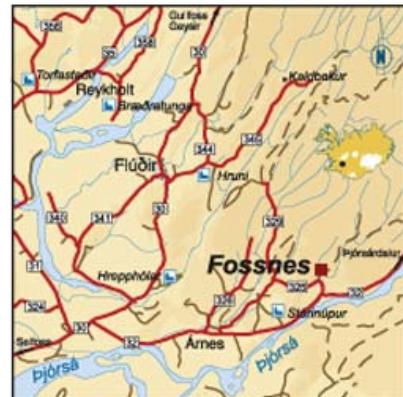
Taka á móti hópum/einstaklingum í sauðburð, smölu, hrossasýningar og fleira. Salernisaðstaða er fyrir hendi og hægt er að fá sér kaffi og setjast niður. Nýlega búið að byggja sumarhús við íbúðarhúsið til útleigu (kom inn í Ferðaþjónustu bænda 2010).

Beint frá Býli

Efsti-Dalur II- í Ferðaþjónustu bænda kaflanum

Fossnes, við Árnes

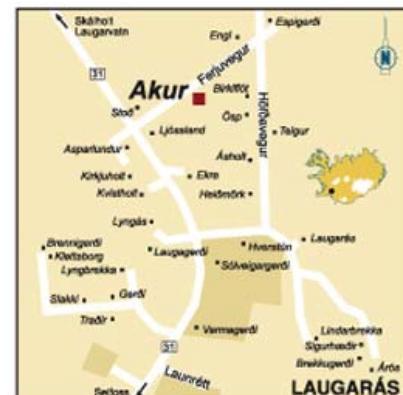
Gestgjafar: Sigrún Bjarnadóttir og Bjarni Arnar Hjaltason. Tegund bús: Sauðfjárrækt, skógrækt og ferðaþjónusta, þ.e. gisting og hestaferðir. Boðið uppá: Reykt sauðakjöt og lambakjöt. Einnig hægt að koma í fjárhúsin á veturnar og í sauðburð á vorin. Gist er í heimahúsi og litlum gesthúsum upp við húsið, heitur pottur fyrir gesti. Opið er allt árið.

12.mynd. Staðsetning Fossness sýnd.

Garðyrkjustöðin Akur, Laugarási

Gestgjafar: Þórður G. Halldórsson og Karólína Gunnarsdóttir. Tegund bús: Garðyrkjubýli. Til sölu: Lífrænt ræktaðar afurðir, s.s. tómatar, kirsjuberjatómatar, agúrkur, paprika og pipar, Chile-piparmauk, niðurlagning og mjólkursýring. Taka á móti hópum allan ársins hring. Söluaðstaða með salerni.

13.mynd. Staðsetning Akurs sýnd.

Langamýri, á Skeiðum

Gestgjafar: Kjartan Ágústsson, Dorothee Lubecki og Sunna Marianna Kjartansdóttir. Tegund bús: Sauðfjárbú, rabarbararækt, landnámshænur og hross. Til sölu: Lífrænn rabarbari, ferskur og frosinn, rabarbarakaramellur, rabarbarasultur, fífflahunang og lífrænt lambakjöt. Tekið er fram að söluaðstaða er í uppbyggingu og að rabarbaravörurnar séu til sölu allan ársins hring.

14.mynd. Staðsetning Löngumýrar sýnd.

Þjórsársnes – mjög nýlega byrjað ekki tekið út.

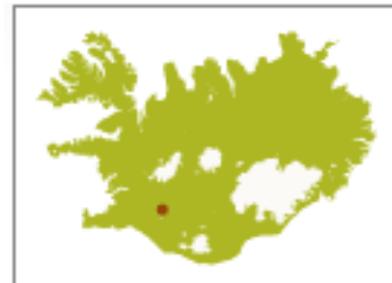
Ferðapjónusta Bænda

Dalbær III, í Hrunamannahreppi

Gestgjafar: Rut Sigurðardóttir og Magnús Páll Brynjólfsson.

Gistiaðstaðan er í heimahúsi og gesthúsi sem stendur upp við íbúðarhúsið. Heitur pottur. Opið allan ársins hring.

Búskapur/gæludýr: Hestar og köttur.

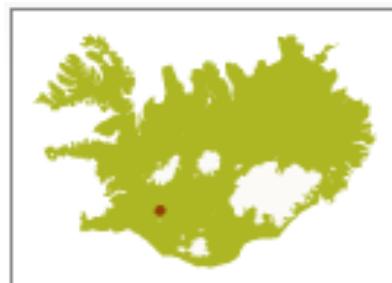

15.mynd. Staðsetning Dalbæjar III sýnd.

Efra Sel- Kaffi Sel, við Flúðir

Gestgjafar: Ástríður G. Daniëlsdóttir, Halldór Guðnason, Unnsteinn Eggertsson og Halldóra Halldórsdóttir. Veitingarstaður og golfskáli staðsettur í gömlu fjósi sem gert hefur verið upp. 18 holu golfvöllur gerður af bónda á bænum á túnum og nánasta umhverfi sveitabæjarins.

Lítið svæði fyrir tjaldvagna.

16.mynd. Staðsetning Efra Sels sýnd.

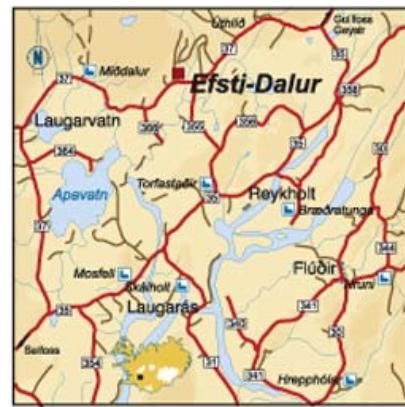
Opnunartími frá maí til 15.september.

Efsti-Dalur 2, Laugavatn (einnig í Beint frá býli)

Gestgjafar: Björg Ingvarsdóttir og Snæbjörn

Sigurðsson.Gisting í heimahúsi og sérhúsi upp við íbúðarhúsið. Heitur pottur og hestaleiga fyrir gesti. Opið allan ársins hrung. Búskapur: Kýr, hestar, svín, hundar, kettir og kanína.

Til sölu: Ýmsar vörur frá býlinu, taka á móti bæði hópum og einstaklingum.

17.mynd. Staðsetning Efsta-Dals sýnd.

Friðheimar, Reykholti í Bláskógarbyggð

(einnig í Opnum landbúnaði)

Gestgjafar: Knútur Ármann og Helena

Hermundsdóttir. Boðið uppá hestasýningar og hægt að fá að skoða gróðurhús með tómatarækt eftir sýninguna ef vilji er. Opið frá maí til októbers.

Búskapur: Hrossarækt og garðyrkjubýli .

18.mynd. Staðsetning Friðheima sýnd.

Geirakot

Gestgjafi: Sigurður Ingvar Ólafsson.

Gisting í heimahúsi einnig hægt að tjalda.

Opið frá 15.maí á ári hverju.

Búið er með kýr á bænum en þó ekki í tengslum við bændagistinguna.

19.mynd. Staðsetning Geirakots sýnd.

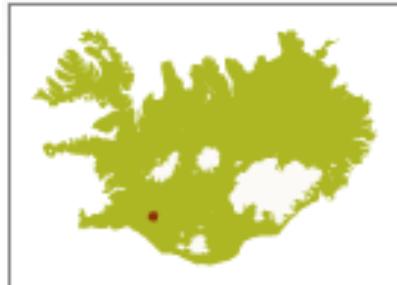
Hestakráin á Skeiðum

Gestgjafar: Aðalsteinn Guðmundsson og Ástrún

Davíðsson. Sveitakrá og veitingarstaður með
gistiaðstöðu í húsi sem áður var refahús.

Opið frá byrjun janúar til 20.desember, hestaferðir
í boði í frá maí til október. Aðgengi fyrir fatlaða.

Búskapur: Kindur og hestar.

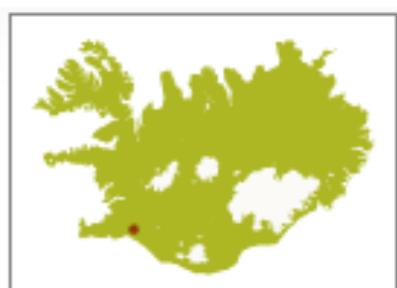

20.mynd. Staðsetning Hestakráarinnar sýnd.

Hjarðarból í Ölfusi

Gestgjafar: Lísa, Guðrún og Gunnbjörn Berndsen.

Gisting í nokkrum húsum á sama hlaðinu. Opið frá
maí til lok septembers.

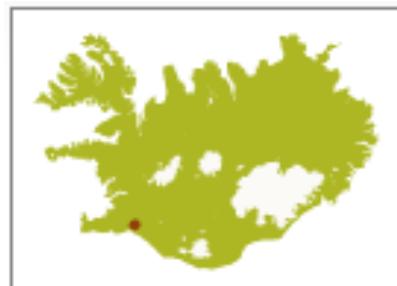

21.mynd. Staðsetning Hjarðarbóls sýnd.

Hótel Eldhestar, Vellir í Ölfusi

Gestgjafi: Hróðmar Bjarnason.

Sveitahótel þar sem mikið er lagt í aðkomu. Boðið
uppá hestaferðir frá staðnum. Opið allan ársins
hring að jólum-áramótum undanskildum. Aðgengi
fyrir alla, sérmerkt bílastæði fyrir hreyfihamlaða.

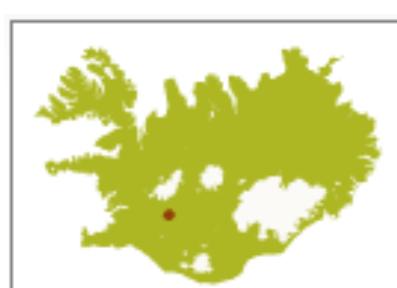

22.mynd. Staðsetning Hótelss Eldhesta sýnd.

Hótel Gullfoss við Brattholt

Staðarhaldarar: Lára Ágústsóttir, Njörður
Jónsson og Jón Harrý Njarðarson. Sveitahótel
við bakka Hvítár. Heitir pottar fyrir gesti og
gömul gönguleið að Gullfossi. Opið allt árið.

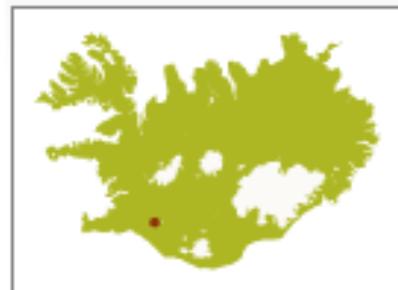
Búskapur: Hross. Aðstaða fyrir fatlaða.

23.mynd. Staðsetning Hótelss Gullfoss sýnd.

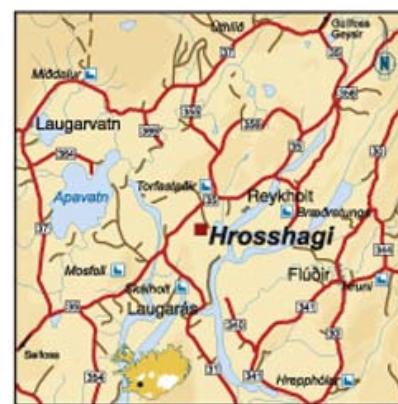

Hótel Hekla, Brjánsstöðum á Skeiðum
Gestgjafar: Sigrún Hauksdóttir og Jón
Þorsteinn Hjartarson. Sveitahótel.
Heitur pottur og svæði baksvæðis til
afnota fyrir gesti.
Opið frá byrjun janúar til 19.desembers.

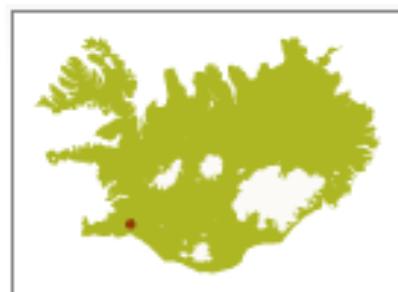
24.mynd. Staðsetning Hótel Heklu sýnd.

Hrosshagi 2, í Bláskógarbyggð
(einnig í Opnum landbúnaði)
Gestgjafar: Sigríður J. Sigurfinnsdóttir og Gunnar
Sverrisson.
Útleiga á sumarbústað með heitum pott sem er
umkringdur trjágróðri.
Hefðbundinn búskapur á bænum og eru gestir
velkomnir í fjós. Opið er allan ársins hring.
Búskapur: kýr, kálfar, hestar, kettir og hundur.

25.mynd. Staðsetning Hrosshaga sýnd.

Núpar I-II í Ölfusi
Gestgjafi: Sigurður H. Tryggvason.
Átta bjálkahús til útleigu með heitum pottum. Gott
útsýni yfir umhverfið í kring frá húsunum. Opið
allan ársins hring.

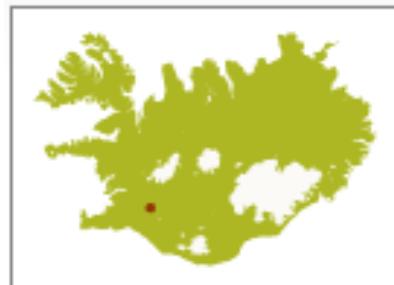
26.mynd. Staðsetning Núpa I-II sýnd.

Sel í Grímsnesi

Gestgafi: Þórunn Árnadóttir.

Heimagisting og einnig sumarbústaður og smáhýsi spölkorn frá bænum. Opið frá byrjun janúar til 22. desembers. Búskapur/gæludýr: Kindur, hæsni, hundur og köttur.

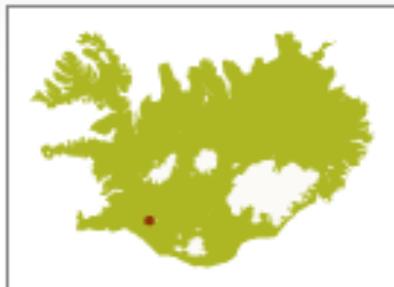

27.mynd. Staðsetning Sels sýnd.

Steinsholt II í Gnúpverjahreppi

Gestgjafar: Gunnar Örn Marteinsson og Kari Torkildsen. Gistiaðstaðan er í heimahúsi. Heitur pottur, hestaferðir, persónuleg þjónusta. Opið allt árið.

Búskapur/ gæludýr: Hestar, kindur, kýr og hundar.

28.mynd. Staðsetning Steinsholts sýnd.

4. Gögn og aðferðir

Gerður var gátlisti til að taka út aðkomu bæjanna og stuðst við gátlista sem unninn var af Auði Sveinsdóttur landlagsarkitekt 1991 (sjá bíða listana í meðfylgjandi fylgigögnum). Því næst var úttektarsvæðið afmarkað og bærir teknir saman í lista sem skoða átti. Höfundur fór á alla staðina sem voru á listanum sumarið 2009 og skoðaði aðstæður og fyllti út gátlistann ásamt því að taka ljósmyndir af öllum aðkomunum og nánasta umhverfi þeirra. Rætt var við staðarhaldara á hverjum stað og álits leitað við vafaatriði. Gögnin síðan tekin saman í möppu og þau færð inn í tölvu ásamt myndum frá skoðuninni.

4.1. Vinnuferill

Hugmyndavinna vegna verkefnisins hófst í upphafi árs 2009 en það var ekki fyrr en um sumarið sem verkefnið fór á fullt skrið. Vinnuferillinn skiptist þó gróflega niður í eftirfarandi fjóra þætti:

1. hluti- Verkefnið byrjar formlega sumarið 2009 eftir samráð við brautarstjóra umhverfisskipulags um ákvörðun á B.S. verkefni. Útbúinn var gátlisti í samráði við leiðbeinanda og staðir valdir til úttektar. Farið var á staðina sem valdir voru og gátlistinn unninn ásamt því að öll áhersluatriði listans voru ljósmynduð.
2. hluti- Haustið 2009 voru gögn úr úttektinni tekin saman á tölvutækt form. Gögnin því næst flokkuð niður ásamt ljósmyndunum sem teknað höfðu verið.
3. hluti- Veturinn 2009-2010 var farið í frekari gagnaöflun um verkefnin sem skoðuð voru, hvernig staðið væri að núverandi úttekt og hvernig hún er í sambærilegum verkefnum erlendis. Einnig var farið yfir sögu og einkenni úttektarsvæðisins. Vinnan fólst í aðallega í lestri bóka og skýrsla, samtölum við ýmsa aðila, vefpóstum og vafri á veraldarvefnum þar sem gögnum tengdum verkefninu var safnað saman.
4. hluti- Að gagnaöflun lokinni hófst vinnan við að setja saman efnið þar sem útkoman úr úttektinni er tekin saman.

4.2. Gögn

Gagna fyrir úttektina var aflað bæði úr námsefni sem höfundur hefur farið yfir á þessum þremur árum í námi sínu við Landbúnaðarháskólann sem og frá stofnunum og

samtökum sem halda utan um verkefnin þrjú sem skoðuð voru. Sambærileg verkefni erlendis frá voru einnig skoðuð með hjálp veraldarvefsins. Einnig var danski úttektarlistinn fenginn til hliðsjónar (Silke Lorensen, starfsmaður Landsforeningen for Landboturisme, tölvupóstur, 6.apríl 2010).

4.3 Aðferðir

Þær aðferðir sem notaðar eru til að greina þau gögn sem talið er að hjálpi til við að finna niðurstöðu fyrir þetta verkefni voru eftirfarandi:

- Gögn úr úttektinni voru sett upp í bæði Microsoft Excel og Word.
- Myndir sem höfundur tók af öllum stöðunum voru mikið skoðaðar við gerð verkefnisins til að gæta samræmis við einkunargjöf á stöðunum. Atriði voru borin saman ef einhver vafi var.
- Kort höfundar af svæðinu var unnið í ArcGis með kortagrunni.

4.4. Gátlistinn

Gátlistinn er byggður upp á sex megin flokkum, í hverjum flokk er farið í tengd atriði. Við hvert atriði er hægt að merkja við þrjá valmöguleika; já, nei og hvorki né.

Í upphafi er fyllt út nafn bæjarins og hvenær úttektin er framkvæmd.

Í flokki eitt er farið yfir merkingar, hvort skilti séu við þjóðveginn og þau rétt staðsett þ.e.a.s. að augljóst sé hvert eigi að fara. Merking við heimreiðina hvort hún sé til staðar og hvort staðsetningin virki rétt, að augljóst sé hvert skal fara. Merking á bænum sjálfum og hvort gestir sjái hvert skal halda. Aftan við hvern flokk er hægt að skrifa niður athugasemdir ef þær voru einhverjar.

Í flokki tvö er farið yfir heildaryfirbragð, hvort íbúðar- og eða gistihús sé málað, þá að málingin sé ekki gömul og flagnandi á húsinu. Ástand glugga og hurða, hvort gluggar og rúður séu heilar og hurðir heilar og í lagi. Tröppur að húsum þá hvort þær séu öruggar með tilliti til hæðar/breiddar/uppstigi/innstig, séu með handriði og líti vel út. Er aðgengi fyrir fatlaða inn í gisti- og eða íbúðarhús, farið var eftir leiðbeiningum handbókarinnar *Aðgengi fyrir alla* við þetta atriði og önnur sem því tengjast. Eru úтиhúsin máluð, þá að málingin sé ekki gömul og flagnandi á húsinu. Ástand úтиhúsa þá með tilliti til glugga, hurða og stétt/plani fyrir utan. Girðingar í umhverfinu í lagi,

þær séu uppistandandi, heillegar og snyrtilegar. Umgengni í kring þ.e. hvort vélar, rúllur og annar búnaður sé á ákveðnum svæðum.

Í flokki þrjú er farið yfir nærumhverfi hús, hvort það sé gróður í aðkomu eða við bæinn, ef hann sé til staðar er honum vel við haldið. Er dvalarsvæði þ.e. pallur eða stétt til staðar, er skjólveggur, er hægt að setjast niður. Í athugasemdum við flokk þrjú er hægt að skrifa niður hverskonar gróður er sé hann er til staðar.

Í flokki fjögur er farið yfir aðkomuna, er vegur frá þjóðvegi í lagi með tilliti til slitlags (að það sé ekki illa farinn og holóttur vegur), breidd vegar sé viðunandi, ástand gróðurs og girðinga upp við veg sé í lagi). Stígar frá hlaði að húsi séu í lagi þá að gestir komist greiðlega ferða sinna. Eru bílastæði og eru þau afmörkuð (sjá gestir hvar má leggja og hvar bílastæðin enda). Er fjarlægð bílastæða frá þjónustu hæfileg (þ.e. ekki alveg upp við húsin og ekki of langt frá). Er aðgengi fyrir fatlaða og er heildarúlit aðkomunnar í lagi.

Í flokki fimm er farið yfir bæjarstæðið, hvort það sé vel staðsett í landið þ.e. skeri sig ekki um of úr landslaginu. Er gott útsýni um svæðið frá bæjarstæðinu. Tengist bæjarstæðið sögu (þaum slíkt þarf að ræða við gestgjafa).

Í flokki sex er farið yfir leiksvæði, hvort einhver leikaðstaða sér í boði fyrir börn á staðnum. Sé hún til staðar er hún auglýst í bæklingnum og er hún óhefðbundin eða með einhverja sérstöðu (ólíkt því sem þekkist í þéttbýli).

Neðst er pláss fyrir athugasemdir ef þær voru einhverjar.

5. Niðurstöður athugunarinnar

Niðurstaður athugunarinnar byggi ég á einkunnum gátlistans. Hæsta mögulega einkunn staðar er 60 stig, þar sem tvö stig eru gefin fyrir já, eitt stig fyrir hvorki né og ekkert stig ef úkoman var nei. Já eða tvö stig eru gefin þegar úttektaratriði er í lagi og umrætt atriði er til staðar.

5.1 Útkoma bæjanna

Opinn Landbúnaður

Arnarholt, í Biskupstungum

Merkingum að bænum er ábótavant, ekki greinilegt hvert á að fara frá þjóðvegi. Hægt er að fara inn á hjólastól í gegnum hlöðuna, en þar er ekki salernisaðstaða. Frekar þróngt bæjarhlað/bílastæði ef farið er á milli íbúðarhússins og útihúsanna og ekki er greinilegt hvar eiginlegt bílastæði er.
Lækjarspræna er við bæinn með kofa þar sem börn geta leikið sér og drllumallað, þó spölkorn frá bænum og ekki hægt að fylgjast með leik þeirra frá bæjarhlaðinu.
Sérkenni: Auglýst leikaðstaða fyrir börn og möguleiki á aðgengi fyrir alla í fjárhúsin.
Stig: 39/60.

Espiflöt, Laugarási

Mættu vera betri merkingar við þjóðveginn, þar sem Espiflöt er að baka til í Laugarási. Skoða þarf kortið vel til að átta sig á hvar sé best að fara.
Mjög fallegur og velhirtur gróður í aðkomu gróðurhússins. Gott plan fyrir bíla og rútur til að snúa við.
Sérkenni: Rauðamöl í plani við gróðurhús, mjög gróðursælt.
Stig: 46/60.

Friðheimar- í Ferðapjónustu bænda kaflanum

Hrosshagi- í Ferðapjónustu bænda kaflanum

Sólheimar, í Hrunamannahreppi

Merkingar við þjóðveg og heimreið til staðar, mættu þó vera meira áberandi.

Talsvert löng heimreið og full ástæða til að taka fram á vegskilti við þjóðveg hve langt sé til bæjar. Vélum og öðrum tækjum mætti vera betur uppráðað. Einnig ástæða til að afmarka bílastæðin með gleggri hætti en gert er.

Sérstaða: Eini bærinn í dalnum, mikil kyrrð og fallegt útsýni.

Stig 40/60.

Vorsabær II

Nýlega búið að byggja sumarhús til útleigu við íbúðarhúsið. Að sumarhúsinu er rampur sem er of brattur. Gott skilti er við þjóðveginn, en þó er ekki augljóst inn á hvaða heimreið á að beygja inn af honum, ósamræmi er á milli upplýsinga hvort um sé að ræða Vorsabæ II eða Vorsabæ II a.

Mætti afmarka betur hvar bílastæðið er, ekki er augljóst hvort gestir eiga að koma að íbúðarhúsinu eða hesthúsinu. Girðingar góðar með heimreið en bak við íbúðarhúsið og við reiðvöllinn er ástand girðinga lélegt og þarfast þær endurbóta.

Pörf á tiltekt bak við íbúðarhúsið. Vantar aðstöðu fyrir gesti til að setjast niður.

Sérstaða: Geiturnar, reiðhöll, reiðvöllur og góður möguleiki á aðgengi fyrir alla í fjárhúsin og jafnvel í nýja hesthúsið.

Stig: 38/60.

Beint frá Býli

Efsti-Dalur II- í ferðaþjónustabænda kaflanum

Fossnes, við Árnes

Góð skilti bæði við þjóðveg og heimreið, aðalhúsið er merkt að utan við innganginn.

Við íbúðarhúsið er skjolgóður timburpallur þar sem hægt er að setjast niður við borð en handrið vantar á tröppurnar inn í húsið.

Hægt er að komast inn í fjárhúsin á hjólastól. Úti húsin þyrfti að mála.

Bílastæðin eru afmörkuð með girðingu. Mikill og ræktarlegur runna- og trjágróður.

Sérstaða: Skógrækt. Gott útsýni þar sem bærinn stendur upp í hlíðinni.

Góðar göngu-og reiðleiðir frá bænum.

Stig: 47/60.

Garðyrkjustöðin Akur, Laugarási

Vantar betri merkingu við þjóðveginn, en góð merking er við heimreiðina.

Fært er fyrir hjólastól inn í söluaðstöðuna. Bílastæðin þarfnað smávægilegrar tiltektar. Góður heildarsvipur á húsum og gróðri á svæðinu.

Sérstaða: Rauðamöl og velhirtur gróður.

Stig: 42/60.

Langamýri, á Skeiðum

Skilti er við þjóðveg en frekari upplýsinga er þörf um starfsemi staðarins. Gróður umhverfis bæinn er í misjöfnu ástandi og þarfnað endurskipulagningar. Íbúðarhúsið og fjárhúsið þarfnað mikillar lagfæringar og málingar. Framleiðsluhúsið fyrir rabarbaraafurðirnar er nýtt og snyrtilegt. Bílastæðin eru óafmörkuð og þarfnað hreinsunnar. Aðgengi fyrir alla er í framleiðsluhúsið.

Sérstaða: Rabarbaragarðar og framleiðsla á afurðum þeirra.

Stig: 21/60.

Þjórsársnes – mjög nýlega byrjað ekki tekið út.

Ferðabjónusta Bænda

Dalbær III, í Hrunamannahreppi

Vel merkt við þjóðveginn, en gefnar eru upp tvær leiðir að Dalbæ III á bæjarskilti við upphaf heimreiðarinnar þó einungis sé ætlast til að önnur sé notuð. Setja þarf hindrun við slóðann sem er ekki í notkun þar sem hann kemur á undan og líklegt er að ferðamenn fari hann. Fáni ferðabjónustunnar á lofti sem sýnir aðalinnganginn vel ásamt blómum við dyrnar. Bílastæðin afmörkuð með stórum steinum. Stétt upp við aðalhús og gesthús ábótavant þar sem vantar á möl í kring og myndast hafa hvassar brúnir. Fallegt dvalarsvæði fyrir gesti að baka til með timburpalli, skjólvegg, sætum

og heitum potti. Niðurgrafið trampólín er í garðinum ásamt gömlum kofa þar sem börn mega leika sér.

Sérstaða: Mikil notkun íslenskra steina setur svip sinn á bæinn.

Stig: 45/60.

Efra Sel- Kaffi Sel, við Flúðir

Góð skilti að bænum og fánar við aðalinnganginn sem gefa vel til kynna hvert skal halda. Mikið um fallegan velhirtan gróður. Aðgengi fyrir alla inn í golfskálann (gamalt fjós) og timpurpallur með aðstöðu fyrir gesti fyrir utan. Bílastæðin malbikuð og vel afmörkuð, geta tekið á móti miklum fjölda bíla.

Sérstaða: Golfskáli og veitingarstaður í gömlu fjósi. Aðgengi fyrir alla. Golfvöllur á gömlum túnum.

Stig: 50/60.

Efsti-Dalur II, Laugavatn (einnig í Beint frá býli)

Vel merkt en tvær leiðir eru að bænum, þyrfти að afmarka betur þá sem nota skal.

Fáni ferðaþjónustunnar sýnir vel hvert skal halda. Stór og velhirtur garður við aðalhúsið. Útihús þarfnaðs og málningar. Göngustígur að íbúðarhúsi frá vel afmörkuðu bílastæði.

Sérstaða: Kofi með íslenskum landnámshænum í garðinu þar sem þær vappa frjálsar um. Bæjarstæðið er uppá hæð sem gefur gott útsýni frá bænum yfir sveitina.

Stig: 45/60.

Friðheimar, Reykholti í Bláskógarbyggð (einnig í Opnum landbúnaði)

Vel merkt við þjóðveg, en nánari merkingar vantar eins og hvar bílastæðið er og svo framvegis. Gengið er frá bílastæðinu á hellulögðum(náttúrusteinn) stíg umkringdum trjágróðri að áhorfendapöllum þar sem gestum gefst kostur á að horfa á hestasýningu. Þaðan er hægt að ganga beint að hesthúsini þar sem gestir fá að skoða hrossin eftir sýningar.

Ekki er aðgengi fyrir alla þar sem stígurinn er lagður úr náttúrulegum steini sem er ógreiðfær yfirferðar fyrir þá sem eiga erfitt með gang og illfær hjólastólum.

Þó er hægt að aka nær húsunum á bíl og komast með því inn í hesthúsið eða gróðurhúsið þar sem greiðfært er fyrir hjólastóla. Tiltektar er þörf við gróðurhúsin. Sérstaða: Góðir áhorfendapallar við reiðvöllinn þar sem hestasýningarnar fara fram. Mikið um runna- og trjágróður.

Stig: 44/60.

Geirakot

Merkingum við þjóðveg ábótavant, gott væri að hafa skilti með merki ferðapjónustu bænda. Ekki gott að sjá í hvoru íbúðarhúsini gistingin er, þarfnaст merkingar eða fána félagsins við viðkomandi hús. Mjög snyrtilegt bæjarstæði, gott malarborið plan sem bílastæði. Ekki er hægt að setjast niður utandyra.

Búið er með kýr á bænum en það er ekki í tengslum við bændagistinguna.

Sérstaða: Mikill snyrtimennska og vel hirtur gróður.

Stig: 44/60.

Hestakráin á Skeiðum

Vel merkt við þjóðveg, gróður og slegnir kantar upp með heimreið. Bekkir, skjólveggur og hellulögn fyrir utan aðalinnganginn. Skemmtilegt steina-, gróður- og álfasvæði við enda bílstæðisins. Aðgengi fyrir hjólastóla er í húsið.

Sérstaða: Hestakráin er staðsett í gömlu refahúsi. Heitur pottur.

Stig: 48/60.

Hjarðarból í Ölfusi

Vel merkt við þjóðveg og heimreið, einnig aðalinngangur móttökuhúss merktur. Góð afmörkun á hlaðinu með grindverki og gróðri frá húsunum. Húsum vel viðhaldið.

Gott opíð svæði fyrir gesti, þar sem hægt er að setjast niður.

Sérstaða: Mikið um gróðurnotkun, við húsin er afmarkaður reitur með runnum/trjágróðri þar sem eru fótboltamörk.

Stig: 51/60.

Hótel Eldhestar, Vellir í Ölfusi

Vel merkt við þjóðveg og heimreið. Stórt og gott afmarkað malbikað bílastæði með gróðri og lýsingu í kring. Gott svæði fyrir gesti, þar sem hægt er að setjast niður. Mála þarf úthús við hesthúsin. Aðgengi fyrir alla, sérmerkt bílastæði fyrir hreyfihamlaða.

Sérstaða: Heitur pottur, lýsing við bílastæði.

Stig: 49/60.

Hótel Gullfoss við Brattholt

Vel merkt við þjóðveg og heimreið, búið að setja gróðurbeð við skilti næst þjóðvegi. Stórt malbikað plan/bílastæði með fánastöngum, svolítið berangurslegt þar sem lítill gróður er í kring, landið að mestu melar eða lítt gróið. Auðvelt væri að bæta úr því með aukinni gróðurnotkun. Svæði fyrir gesti með skjólveggjum, sætum og heitum pottum.

Sérstaða: Gamla gönguleiðin að Gullfossi, sem og fallegt útsýni frá hótelinu. Hólar og hæðir í kring um hótelið með klettum, steinum og lyngróðri, sem hentar vel sem náttúrulegt leiksvæði fyrir börn. Aðgengi fyrir fatlaða.

Stig: 45/60.

Hótel Hekla, Brjánsstöðum á Skeiðum

Merkt sem Brjánsstaðir við þjóðveg, ekki merkt samtökunum á skiltinu. Með fram malbikaðri heimreiðinni er asparöð. Hvítmálaðir girðingastaurar setja sinn svip á svæðið. Mikið um bekki og borð fyrir gesti til að setjast niður bæði framan við og bakvið húsið. Heitur pottur er á staðnum. Leiktæki eru bak við húsið en þau eru ekki jarðföst.

Sérstaða: Talsverð skjólbelta/trjárækt og svæðið bak við húsið myndar skjólgott rými sem nýst gæti vel til útileiki og aðstöðu fyrir gesti.

Stig: 45/60.

Hrosshagi 2, í Bláskógarbyggð (einnig í Opnum landbúnaði)

Góð merking við þjóðveg en talsvert löng heimreið og full ástæða til að taka fram á vegskilti við þjóðveg hve langt sé til bæjar. Einnig þyrfti að setja upp gleggri merkingu heim að bænum hvert sækja skuli lykilinn að bústaðnum. Bílastæði við

fjósið ágætlega afmörkuð en undirlag þess mætti vera sléttara. Mikið um gróðurnotkun, ræktarleg asparöð upp með heimreið.

Við sumarhúsið er pallur með skjólvegg, heitum potti og fínu bílastæði. Opið svæði er við bústaðinn (slegið tún) sem hægt væri að nota til útileikja. Góð fjarlægð á milli íbúðarhúss og bústaðar.

Sérstaða: Fallegt útsýni frá bænum yfir vatn með fjölskrúðugu fuglalífi ásamt gönguleiðum að vatninu.

Stig: 47/60.

Núpar I-II í Ölfusi

Góðar merkingar við þjóðveg og heimreið. Þó verður að sækja lykla að sumarhúsunum í hótel Hlíð sem er spölkorn frá, svo gestir þurfa að snúa við viti þeir það ekki fyrirfram. Götulýsing er með heimreið og við húsin. Snyrtileg og góð aðkoma. Plan fyrir bíla við bústaðina. Stígur frá bústöðunum upp að leiksvæðinu.

Mikið um vel við höldnum runna- og trjágróðri.

Sérstaða: Leikaðstaða fyrir börn auglýst. Stórt opið svæði með trjágróðri og leiktækjum ofan við bústaðina.

Stig: 50/60.

Sel í Grímsnesi

Merkingar við veg góðar einnig við garðinn þar sem annað skilti er. Bílastæðið er lítið en afmarkað. Mjög brattar tröppurnar inn í aðalhúsið, vantar handrið. Stór og fallegur garður með hellulögðum stíg frá bílastæði að aðalhúsi. Góð aðstaða er í garðinum til að setjast niður og njóta útsýnisins.

Sérstaða: Kindurnar á túnum í kring og hænur á vappi um hlaðið.

Stig: 44/60.

Steinsholt II í Gnúpverjahreppi

Mjög vel merkt leið að bænum, sem er þörf þar sem margir bæir eru á sömu leið.

Trjáröð er meðfram heimreiðinni. Íbúðarhúsið þarfnað lagfæringar og málunar.

Hellulagt er með náttúrustein frá inngangi að hinum enda hússins þar sem er heitur

pottur. Vantar betri afmörkun á milli garðs og bílastæðis. Tröppur með handriði bæði upp í íbúðarhús og niður í viðbygginguna.

Sérstaða: Gott útsýni frá bænum sem stendur uppi á hæð.

Stig: 44/60.

5.2 Umræður

Hugmyndir um framhaldsverkefni komu upp eins og skoða hvað er það sem gestir eru að óska eftir sem upplifun? Erum við að standa okkur í að uppfylla þessar óskir? Vilja gestir sjá íslenska sérstöðu eins og sögu, mat, gróður, efnisnotkun á bæjunum, eða skiptir það einungis máli að komast af malbikinu eða burt úr þéttbýlinu.

En hvað er svo falleg aðkoma? Fagurfræði er fræðigrein sem leggur stund á skynjun og tilfinningalegt gildi og þar með huglægt mat. Fegurð er viðfangsefni fagurfræðinnar, hugtak sem á við um upplifun athuganda á fyrirbæri, veldur ánægju- eða nautnatiþfinningu. Gera þarf greinarmun á fegurðarhugtakinu og því sem nær yfir okkar eigin persónulega smekk (Humes, 1757). Það fer eftir grunnviðhorfum í frumspeki og þekkingarfræði, hverjum augum menn líta fegurðina (Arnór Hannibalsson, 2002). Þó að vissir bærir hafi fengið góða einkunn í úttektinni er ekki þar með sagt að höfundi hafi líkað staðurinn eða aðkoman betur en á öðrum stað sem fékk lakari einkunn.

Ástæðan getur verið sú að ýmislegt getur veitt okkur ánægjutilfinningu en það getur verið verulega einstaklingsbundið. Þó eru viss grunnatriði sem hægt er að skoða þar: Öryggi, samræmi, hlutföll, kunnugleiki, snyrtilegt, hlýlegt, hreint, notalegt, gamalt, menningararfur og eitthvað sem vekur ekki áreiti hjá okkur (Kant, 1790).

Það sem hafði að mínu mati bein áhrif á fagurfræði staðanna var m.a. gróður, útsýni, landfræðileg staðsetning, bæjarstæðið, byggingarnar og samspil þessara þátta saman. Hvernig rými myndaðist með byggingunum og gróðrinum hafði mikið að segja hvernig áhrif aðkoman og staðurinn hafði á höfund.

6. Ályktanir og tillögur

Ég dreg þær ályktanir af verkefninu að íslensk ferðaþjónusta þurfi að skapa sér skýrari sérstöðu. Bæirnir hafa mjög ólíkar aðkomur og þarf að gera þær greinabetri.

Á nokkrum stöðum voru fleiri en ein aðkoma er í boði, þar þarf að velja heppilegustu aðkomuna og loka öðrum fyrir umferð. Í dag einblína úttektaraðilar mikið til á framboð staðanna innandyra á kostnað umhverfisins og aðkomunnar. Í *Opnum landbúnaði* eiga býlin að vera hafin yfir vafa um óheppilega aðkomu vegna meðmæla sem leitað er eftir við inngöngu. En í framhaldi vinna bændur skrefavinnu og sækja námskeið þar sem komið er inn á umhverfið og aðkomuna. Styrkja þarf vægi umhverfisins og gefa staðarhöldurum betri leiðbeiningar er það varða.

Örfáir staðir auglýsa aðstöðu fyrir börn til leikja þó svo að á lang flestum þeirra sé ágætis pláss og aðstaða til leikja. Eftir að hafa rætt við alla gestgjafana um þetta mál kom það í ljós að þeir sem ekki höfðu auglýst að aðstaðan væri fyrir hendi hræddust reglubálk Vinnueftirlitsins í þessum efnum. En samkvæmt reglugerð um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 942/2002 teljast til leiksvæða svæði sem er innan eða utan dyra, skipulagt fyrir leik barna svo sem í eða við leikskóla, skóla, gæsluvelli og opin leiksvæði. Einnig leiksvæði annarra aðila þar sem börn eiga greiðan aðgang að eða er ætlað börnum. Ætla mætti að auglýst leiksvæði á vegum ferðaþjónustuaðila og bænda myndi falla undir slíka reglugerð. Þó ekki sé um að ræða óyfirstíganlegar kröfur varðandi leiksvæðin er það skiljanlegt að mörgum nýliðum innan stéttarinnar vaxi það í augum að fá þau viðurkennd.

Mikilvægt er að finna skynsamlega lausn í þeim málum hvernig hægt er að fá í gegn að hefðbundin leikaðstaða fyrir börn í dreifbýlinu verði leyfileg samkvæmt reglum sem uppfylla þarf. Leiktækin ættu ekki að þurfa að vera verksmiðjuframleidd og stöðluð og þau nákvæmlega sömu og börn alast upp við í þéttbýlinu. Er fólk annars ekki að sækja eitthvað annað í dreifbýlið? Jafnvel að bændur og ferðaþjónustuaðilar nýti sér gamlar hefðir leikja barna úr sveitum með búum (kofum) aðgangi að vatni og fornum leikföngum eins og beinabúum og steinum. Eða þar sem náttúran er nýtt og ímyndunarafl barnanna fær að njóta sín.

Nokkur sérkenni koma í ljós eftir nánari skoðun, við höfum okkar frábæra hreina vatn sem dýrin hafa einnig aðgang að. Sem er þó nokkuð frábrugðið því sem gengur og gerist í nágrannalöndunum. Þar sem hreint vatn er orðið af skornum skammti t.d. í

suður Svíþjóð (þar sem höfundur dvaldi í sex mánuði árið 2007) er ekki leyfilegt að gefa stórgripum hreint drykkjarvatn heldur fá þau lakara óhreinsað vatn úr brunnum í kring. Á flestum stöðunum er boðið uppá afnot af heitum pottum. Margir hafa til staðar leifar gömlu torfbæjanna eða aðrar fornleifar og stíga/götur frá því að skepnurnar voru reknar til beitar á hverjum degi. Það ásamt gömlum kennileitum og sögum mættu hafa meira vægi í ferðapjónustunni, sagan gerir okkur að því sem við erum í dag.

6.1. Tillögur til útbóta

Finna ásættanlega lausn hvað varðar leiksvæði til sveita sem uppfyllir jafnframt kröfur um öryggi. Gefa þátttakendum skýrari leiðbeiningar varðandi merkingar á bæjunum og mikilvægi þess að þær séu rétt staðsettar.

Upplýsa þátttakendur um staðla og kröfur því fylgjandi að bjóða upp á aðgengi fyrir alla, í flestum tilfellum þarfnaðr staðirnir lítila breytinga til að taka á móti fólk í hjólastólum.

6.2. Dæmi tekin um vel heppnaða/ófullnægjandi aðkomu

Hér á eftir verða tekin nokkur dæmi frá heimsóknum höfundar á úttektarstaðina.

29.-32.mynd. Frá Hótel Heklu. Augljós aðalinngangur við fána samtakanna. Mikil notkun gróðurs sem myndar rými og skjól. Hægt að fá sér sæti.

33.mynd. Opið svæði við Hestakránnna þar sem blandað er saman steinum, gróðri og álfum. Kemur vel út og börn sækja í svæðið.

34.-35.mynd. Gott dvalarsvæði fyrir gesti við íbúðarhúsið í Fossnesi. Gróður vel hirtur og aðstaða til að setjast niður. Heitur pottur.

36.mynd. Stígur með íbúðarhúsini í Steinsholti. Gerður úr íslensku grjóti, vanda þarf vel til verksins svo stígurinn verði greiðfær.

37.-38.mynd. Bílastæðin á Dalbæ III eru afmörkuð með gróðri og stórum steinum úr nágrenninu. Augljóst er hvar bílastæðin eru. Stéttin við húsið stendur upp úr umhverfinu, myndar skarpar brúnir og er því slysahætta.

39.-41.mynd. Dalbær III er með gott dvalarsvæði fyrir gesti. Hægt að setjast niður, fara í heitan pott, njóta útsýnisins. Grjót/steinar notaðir áfram í umhverfinu. Líttill kofi í skjóli inná milli trjánna rétt við húsið, spennandi leiksvæði fyrir börn.

42.-44.mynd. Efsti-Dalur 2 er með góða afmörkun frá gesthúsum og bílastæði. Úтиhúsin draga bæinn mikið niður, þarfnaст málingar og viðhalds. Skemmtileg viðbót að hafa lausar landnámshænur á vappi um svæðið.

45.-46.mynd. Hótel Gullfoss er dæmi um stað með fyrirmynadar merkingar. Mikilvægt er að merkingar séu skýrar og rétt staðsettar. Einnig að þær sýni augljóslega hvað sé í boði á staðnum. Í Hrosshaga má finna seinna skiltið, en það á að sýna hvert skal sækja lyklana að sumarhúsinu. Höfundur telur að þurfi að vera hærra frá jörðu og meira áberandi.

47.mynd. Í fjósinu á Sólheimum væri auðvelt að bjóða uppá aðgengi fyrir alla. Eins og á mörgum sveitabæjum er þar stór hurð fyrir vinnuvélar inn í útihúsin.

48.mynd. Upp með heimreið og að bústöðunum á Núpum I-II er lýsing. Einn af fáum stöðum úttektarinnar með slíka lýsingu.

49.mynd. Frá glæsilegri sýningaraðstöðu Friðheima fyrir hestasýningar. Göngustígurinn lagður með íslenskum steinum, mjög ósléttur og ill yfirferðar.

7. Niðurstöður

Meðaltal úr úttektinni var 44/60 stigum eða 73% sem var aðeins lægra en höfundur hafði reiknað með áður en úttektin var gerð. Það skekkir myndina að ekki voru allir staðirnir með öll úttektaratriðin s.s. útihús eða leiktæki. Því hefði eftir á að hyggja verið réttara að gera tvo úttektarlista, annarsvegar fyrir staði með útihúsum og án þeirra. Þar sem til dæmis sveitahótelum fer ört fjölgandi sem oft hafa engin útihús þarf því að taka tillit til þess við gerð úttektar þar.

Nokkuð áberandi er hve mikið vantar upp á merkingar fyrir bæina, hvað sé í boði á hverjum stað fyrir sig. Skilti *Ferðaþjónustu bænda* hefur stimplað sig vel inn hjá almenningi en oft á tíðum ekki glöggt hvar aðkoman fyrir gesti er. Þó að merkingarnar séu til staðar eru þær ekki alltaf settar á rétta stöði og stundum vantar eftirfylgni þegar um langar heimreiðir er að ræða. Pörf er að koma upp svipuðum merkingum fyrir verkefnin *Opin landbúnað* og *Beint frá býli*.

Örfáir staðir eru með lýsingu meðfram vegi og getur það talist bæði til kosts og galla. Flestir koma til að upplifa sveitadvölinu og njóta norðurljósanna en ekki til að leita eftir þægindum borgarinnar. Þar sem lýsing var til staðar var um að ræða einna helst útiljós á húsunum og ljósastaura við heimreiðar. Bekkir og aðstaða fyrir gesti til að setjast niður voru mikið til innandyra og mest um hefðbunda trébekki með áföstu borði. Leikaðstaða fyrir börn er oft lítil sem engin og má rekja vontun á leikaðstöðu beint til reglna vinnueftirlitsins um leikaðstöðu fyrir börn. Aðgengi fyrir fatlaða er verulega ábótavant en auðvelt ætti að vera að bæta það á flestum stöðum. Sérstaklega auðvelt hjá þeim sem eru í *Opnum landbúnaði* og *Beint frá býli* að gera smávægilegar og kostnaðarlitlar framkvæmdir til að bjóða uppá slíkt.

Sameiginleg sérstaða ferðaþjónustubæjanna í Árnessýslu var mikil notkun trjá- og runnagróðurs, íslenskra steina/grjóts og heita vatnsins í potta/laugar.

8. Heimildir

- Butler, R.W. & Hall, C.M.(1998). Image and reimaging of rural areas. Í Butler, R., Michael Hall, C. & Jenkins, J. (ritstj.), *Tourism and Recreation in Rural Areas* (bls. 115-137). John Wiley and Sons Ltd.
- Dóra Hafsteinsdóttir og Sigríður Harðardóttir (ritstj.) (1990). *Íslenska Alfræðiorðabókin*. Reykjavík: ÖrnogÖrlygur.
- Ferðaþjónusta bænda (2009). Upp í sveit 2009 [bæklingur]. Reykjavík: Ferðaþjónusta bænda- Bændaferðir.
- Guðrún Þóra Gunnarsdóttir (1999). Styrkur ferðaþjónustubænda er fjölbreytileikinn, smæðin og tengslin við umhverfið [rafræn útgáfa]. *Bændablaðið*, 5: 11.
- Guðrún Þóra Gunnarsdóttir (2001). Ferðaþjónusta í sveitum [rafræn útgáfa]. Í *Ráðunautafundur 2001* (bls. 96-104). Reykjavík: Bændasamtök Íslands, LBH & RALA.
- Halldór V. Kristjánsson og Sigríður K. Þorgrímsdóttir (2004). *Byggðarlög í sókn og vörn, Suðurland* [rafræn útgáfa]. Sauðárkróki: Byggðastofnun.
- Hartig, T., Korpela, K., Evans, G.W. and Gärling, T. (1997). A measure of restorative quality in environments. *Scandinavian Housing & Planning Research*, 14: 175 - 194.
- Hartig, T. (2004) Restorative environments, in Spielberger, C. et al. (eds.) *Encyclopedia of Applied Psychology*. San Diego: Academic Press.
- Hildur Kristjánsdóttir (ritstj.)(2010). Ferðamál og samgöngur, Gistiskýrslur 2009 [rafræn útgáfa]. Í *Hagtíðindi*. Hagstofa Íslands, 95(20).
- Hopkins, J.(1998). Commodifying the countryside: marketing myths of rurality. Í Butler, R., Michael Hall, C. & Jenkins, J. (ritstj.), *Tourism and Recreation in Rural Areas* (bls. 139-156). John Wiley & Sons Ltd.
- Jón Ólafur Ólafsson, Sigurður Einarsson, Anne Grethe Hansen, Björk Pálsdóttir, Carl Brand, Ólöf Ríkarðsdóttir & Þorgeir Jónsson (2002). *Aðgengi fyrir alla* [rafræn útgáfa]. Reykjavík: Samstarfsnefnd um handbók um aðgengi & Rannsóknarstofnun byggingariðnaðarins.

-
- Kaplan, R. and Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature* [rafræn útgáfa]. *A Psychological Perspective*. New York: Cambridge University Press.
 - Matthías Eggertsson (2000). Ferðaþjónusta bænda býður upp á marga möguleika. [Viðtal]. *Freyr*, **9**: 10–15.
 - Ólafur Jóhann Sigurðsson (1976). *Að laufferjum og brunnum*. Reykjavík: Bókaútgáfa Menningarsjóðs. (bls. 145)
 - Paul Richardson & Margrét Jóhannsdóttir (1994). Sala ferðaþjónustu [rafræn útgáfa]. Í *Ráðunautafundur 1994* (bls. 158–163). Reykjavík: Bændasamtök Íslands & RALA.
 - Reglugerð um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr.942/2002.
 - Rögnvaldur Guðmundsson (ritstj)(2003). Gæði og gestrisni, stefnumótun og aðgerðir í ferðamálum í uppsveitum Árnessýslu 2004-2008 [rafræn útgáfa]. Unnið fyrir Grímsnes-og Grafningshrepp, Bláskógarbyggð, Hrunamannahrepp, Skeiða- og Gnúpverjahrepp af Rannsóknir & ráðgjöf ferðaþjónustunnar.
 - Tómas Einarsson og Helgi Magnússon (ritstj.)(1989). *Íslandshandbókin, náttúra, saga og sérkenni*. Reykjavík: ÖrnogÖrlygur.
 - Ulrich, R.S., Simons, R., Losito, B.D., Fiorito, E., Miles, M.A. & Zelson, M. (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of Environmental Psychology*, **11**: 201-230.

Af veraldarvefnum:

- Arnór Hannibalsson (2002). *Hvað er fegurð og hvað er ljótleiki? Í hverju felst fegurðin?* . Skoðað 13.03.2010 á Vísindavefnum: <http://visindavefur.is/?id=2567>.
- Beint frá býli (á.á). *Beint frá býli- Félag heimavinnsluaðila*. Skoðað 9.01.2010 á <http://www.beintfrabyli.is/>.
- Bændasamtök Íslands (á.á). *Bóndi.is- Opinn landbúnaður*. Skoðað 9.01.2010 á <http://www.bondi.is/pages/232>.
- Farm stay UK (á.á). *Farmhouse Holiday, Farm B&B & Farm stay*. Skoðað 3.04.2010 á <http://www.farmstay.co.uk/>.

-
- Ferðaþjónusta bænda (á.á). *Ferðaþjónusta bænda*. Skoðað 9.01.2010 á <http://www.sveit.is/>.
 - Gunnar Harðarson (2002). *Af hverju er smekkur manna mismunandi?*. Skoðað 14.03.2010 á Vísindavefnum: <http://visindavefur.is/?id=2514>.
 - Halla Þórlaug Óskarsdóttir (2002). *Er til algild fegurð?*. Skoðað 13.03.2010 á Vísindavefnum: <http://visindavefur.is/?id=2281>.
 - Hartig T(á.á). Toward Understanding the Restorative Environment as a Health Resource. Skoðað 6.02.2010 á <http://www.openspace.eca.ac.uk/conference/proceedings/PDF/Hartig.pdf>.
 - Irish farmhouse holidays (2010). *Bed and Breakfast Ireland- Irish Farm Holidays- Irish Farmhouses*. Skoðað 3.04.2010 á http://www.irishfarmholidays.com/ihf/index.cfm?fuseaction=static.unique_accom
 - Landsforeningen for Landboturisme (á.á). Dansk Landboturisme 2010: Farm holidays. Skoðað 3.04.2010 á <http://www.bondegaardsferie.dk/?id=34>.
 - Science Blog (2003). Gardens have the potential to improve health, research shows. Skoðað 6.02.2010 á <http://www.scienceblog.com/community/older/2003/I/20035664.html>.
 - Sveitarfélagið Árborg (á.á). Forsíða sveitarfélagsins Árborgar- Sveitarfélagið Árborg. Skoðað 27.03.2010 á <http://www.arborg.is>.
 - Umboðsmaður barna. *Öryggi og slysavarnir*. Skoðað 28.03.2010 á <http://www.barn.is/adalsida/malaflokkar/oryggi/#5>.
 - Umhverfisstofnun (2002). Skoðað 27.03.2010 á http://www.ust.is/oryggi/efni_i_umhverfi_barna/Efni_utanhuss/.
 - Umhverfisstofnun (2006). *Skoðunarhandbók fyrir aðalskoðun leiksvæða*. Skoðað 27.03.2010 á http://www.ust.is/media/ljosmyndir/mengun/skodunarhandbok_yfirfarin_28.11.2006c.pdf.

9. Myndaskrá

Forsíðumynd. Fengin af heimasíðu Ferðaþjónustu bænda, með þeirra leyfi,
<http://www.sveit.is/heim/upplysingar-um-okkur/saga-ferdathjonustu-baenda>.

- 1.mynd. Bls. 3. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 2.mynd. Bls. 4. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur]. Kortagerð: Ólafur Valsson.
- 3.-4.mynd. Bls. 5. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 5.mynd. Bls. 6. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 6.mynd. Bls.6. Fengið af <http://www.beintfrabyli.is/byli?ct=3>, þann 9.1.2010.
- 7.mynd. Bls. 9. Sæunn Kolbrún Þórólfssdóttir, unnið í ArcGis með kortagrunn.
- 8.mynd. Bls. 10. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 9.-11.mynd. Bls. 11. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 12.-14.mynd. Bls. 12. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 15.-16.mynd. Bls. 13. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 17.-18.mynd. Bls. 14. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 19.mynd. Bls. 14. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 20.-23.mynd. Bls. 15. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 24.mynd. Bls. 16. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 25.mynd. Bls. 16. Fengið úr *Upp í sveit 2009* [bæklingur].
- 26.mynd. Bls. 16. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 27-28..mynd. Bls. 17. Fengið af <http://www.sveit.is/>, þann 9.01.2010.
- 29.-49.mynd. Bls. 30-34. Sæunn Kolbrún Þórólfssdóttir.

Töfluskrá

- 1.tafla. Bls. 3. Guðrún Þóra Gunnarsdóttir, fengið af
<http://www.rala.is/radunautafundir/2001/erindi/r2001-gthg.PDF>, þann 3.03.2010.

10. Viðauki I. Gátlisti höfundar.

Úttekt á ferðaþjónustubæjum fyrir B.s. verkefni

Bær: _____

Komið: _____

1. Merkingar

1. Skilti við þjóðveg (Augljóst hver á að fara?) Já Nei Hvorki né
2. Merking við heimreið Já Nei Hvorki né
3. Merking við bæinn Já Nei Hvorki né
(skilti, staðsetning þess, aðalinngangur fyrir gesti og fleira.)
-
-

2. Heildaryfirbragð

1. Íbúðar- og eða gistihús máluð Já Nei Hvorki né
2. Ástand glugga og hurða
3. Tröppur að húsum(bratti, öryggi og útlit í lagi) Já Nei Hvorki né
4. Aðgengi fyrir fatlaða í íbúðar-gistihús Já Nei Hvorki né
5. Útihús máluð Já Nei Hvorki né
6. Ástand útihúsa í lagi (gluggar, hurðir, stétt)
7. Aðgengi fyrir fatlaði í útihús Já Nei Hvorki né
8. Girðinga í góðu ásigkomulagi Já Nei Hvorki né
9. Umhirða (frágangur véla og fleira) Já Nei Hvorki né
-
-

3. Nærumhverfi hús

1. Er gróður í aðkomu eða við bæinn Já Nei Hvorki né
2. Er honum vel við haldið Já Nei Hvorki né
3. Er dvalarsvæði til staðar (pallur/stétt)
4. Er skjólveggur Já Nei Hvorki né
5. Er hægt að setjast niður Já Nei Hvorki né

Ef gróður er til staðar, hvernig gróður þá?

4. Aðkoma

1. Vegur frá þjóðvegi í lagi	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
(með tilliti til: slitlags, breiddar, ástand gróðurs/girðinga við vegginn)	
2. Bæjarhlaðið (stærð, lega og afmörkun) í lagi	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
3. Stígar frá hlaði að húsi í lagi	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
4. Bílastæði	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
5. Afmörkun bílastæðis til staðar	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
6. Fjarlægð frá bílastæði hæfileg	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
7. Er heildarútlit aðkomu í lagi	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
-
-

5. Bæjarstæðið

1. Er bæjarstæðið vel staðsett í landið	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
2. Er gott útsýni frá bæjarstæðinu	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
3. Tengist bæjarstæðið sögu	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
-
-

6. Leiksvæði

1. Er leikaðstaða fyrir börn	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
2. Er það auglýst	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
3. Ef leikaðstaða er til staðar er sérstök	Já ☐ Nei ☐ Hvorki né ☐
- (með eithvað nýtt en ekki alveg eins og gengur og gerist í þéttbýlinu)
-
-

Annað ?

11. Viðauki II. Gátlistinn frá Auði Sveinsdóttur sem hafður var til hliðsjónar.

ÁSTAND UTANHÚSS.

Bær:

1. Heildaryfirbragð:

Fyrsta auglít „horft heim að bæ“. Lögð er áhresla á að öll hús séu málud, gírdingar í góðu lagi og vélar, verkfæri o.fl. ekki á við og dreif að óþörfu.

1. Hús málud	☐	i lagi	☐	ekki i lagi
2. Gírdingar i lagi	☐	i lagi	☐	ekki i lagi
3. Umhirða (vélar, verkf.)	☐	i lagi	☐	ekki i lagi

Aths. _____

2. Merkingar:

Lögð er áhersla á að skilti séu af „viðurkenndri“ stærð, séu lesanleg og i lagi.

1. Skilti við þjóðveg.
(letur, staðsetning ístand)	☐	i lagi	☐	ekki i lagi		
2. Merking við heimreið	☐	i lagi	☐	ekki i lagi	☐ enginn	
3. Merking við bæinn.
(hvernig skilti, ástand, staðsetning, aðalinngangur, fyrir gesti, að göngustíg o.s.frv.)	[*] almennar upplýs.	☐	i lagi	☐	ekki i lagi	☐ enginn
	[*] leiðbeinandi upplýs.	☐	i lagi	☐	ekki i lagi	☐ enginn

Aths. _____

3. Aðkomu:

1. Vegur frá þjóðvegi (hcimrcið)
lega, slitlag, breidd, kantar, gróður meðfram vegi, slegið, byggingar meðfram vegi,
girðingar, vélar, verkfæri, lýsing.
2. Hlað.
* stærð, lega afmörkun í lagi ekki í lagi
slitlag
* stígar frá hlaði í lagi ekki í lagi enginn
* gróður lýsing í lagi ekki í lagi enginn
* girðingar í lagi ekki í lagi enginn
* aðgengi fyrir fatlaða í lagi ekki í lagi enginn
- * heildaryfirbragð á aðkomu í lagi ekki í lagi

Aths.

4. Útlit og umhverfi húsa

1. Íbúðarhús/gistihús
* málning
(þak, veggir, gluggar) í lagi ekki í lagi
* ástand glugga í lagi ekki í lagi
* tróppur
(útlit, ástand, öryggi) í lagi ekki í lagi enginn
* hurðir í lagi ekki í lagi enginn
* lýsing í lagi ekki í lagi enginn

Aths.

2. Umhverfi næst húsi

- * gras/gróður í lagi ekki í lagi enginn
* dvalarsvæði
(pallar, stétt) í lagi ekki í lagi enginn
* skjólveggir í lagi ekki í lagi enginn
* öruggt leiksvæði í lagi ekki í lagi enginn
- * heildaryfirbragð 2 og 3 í lagi ekki í lagi

Aths.

3. Útihús
* málning	☐ í lagi	☐ ekki í lagi
* hurðir	☐ í lagi	☐ ekki í lagi
* gluggar	☐ í lagi	☐ ekki í lagi
4. Umhverfi útihúsa
* gírðingar	☐ í lagi	☐ ekki í lagi	☐ ekki til
* slitlag (gras, „drulla“)	☐ í lagi	☐ ekki í lagi	
* aðgengi	☐ í lagi	☐ ekki í lagi	
- * heildaryfirbragð 3 og 4 í lagi ekki í lagi

Aths.

5. Afþreying

1. Leiksvæði, boltagvæði
(ástand (slegið, slétt), aðgengi, öryggi)
 í lagi vökkt ekki í lagi ekki til
2. „Leiktækif“ /leikaðstaða
(öryggi, útlit, ástand)
 í lagi ekki í lagi ekki til
3. Aðgangur/samskipti við dýr
(þar sem þau eru) í lagi ekki í lagi ekki til
4. Gönguleiðir
(merkingar (saga, náttúru- og menningarminjar),
öryggi, ástand, greiðsvert)
 í lagi ekki í lagi ekki til
5. Annað
(veiðar, hestaleiga o.fl.) í lagi ekki í lagi ekki til
6. Friðsæld („privacy“), skrúðgarður,
borð/bekkír í lagi ekki í lagi ekki til
7. Þjónusta (utanhúss)
snúrur, þvottaaðstaða (úti)
sorpílát o.s.frv.
Fríða Guðmundardóttir (þjónustu) (úti)

Heildaryfirbragð umhverfis:

Athugasemdir:

Auður Sveinssdóttir landslagsarkitekt f.f.l.a.
Fjölnisvegi 5
101 Reykjavík.

FJARNÁM Í FERÐAPJÓNUSTU - 20.nóvember 1991 á Akureyri.

*Aðkoman og nánasta umhverfi ferðapjónustubæjarins -
Hagnýt atriði.
Land til afþreyingar - land til skemmtunar.*

ÁGRIP.

1. Skipulag - þróun garðlistar
2. Byggingar í landslagi / rými
3. Sérkenni byggðarinnar
 - * menningarminjar (saga, fornminjar)
 - * náttúruminjar (jarðfræði, gróður, dýralif)
 - * landslag
4. Umhverfi bæjarins:
 - * aðkoman
 - * dvalarsvæði
 - * leiksvæði
 - * gróður
 - * göngustígur
 - * fræðslustígur
 - * ratleikur
5. Ýmsar hugmyndir:
matjurtir
ber
kryddjurtir
landgræðsla og skógrækt
kennslubýli
landverndarnámskeið
önnur námskeið
haust/vetur
þjóðsögur
6. Verkefni: